

Сценография

Кукленият театър на PQ 2007

Доц. Васил Рокоманов

XIX квадриенале на сценографията и театралната архитектура се състоя през юни 2007 г. в Прага. Може би защото градът е признат за световна столица на кукления театър, куклите бяха навсякъде. В национални павилиони те присъстваха скромно, но с достойнство, при театралната архитектура – като особен акцент. Най-ярко темата се изяви в академичните експозиции, а при серията уъркшопи, перформанси и на SCENOFEST очевидно доминираше. В тази ситуация се откриха няколко значими изяви.

Национални експозиции. Братя Форман представиха Чехия в двата професионални раздела. Те отстояват с Хашекова самоирония свой житейски и творчески избор, мотивиран от панаирджийските атракциони и автомати от стрелбища, паноптикуми и пр. През четвърт час от техния недовършен павилион ръмжеше ленивец-кукла, за да покани зрителите да участват в простодушните забавления. Братята изложиха в архитектурната изложба “сухоземен” вариант на своя “Кораб за потайности”, с който от години организират театрализиран разходки по Вълтава.

“Mori ei Merita” е общ проект на лондонския Тейт Модърн и Жоан Байшхас (Joan Baixas), Испания. През 1979 г. Хуан Миро създава завеса и кукли към “Крал Юбю” от Алфред Жари за трупата *La Clasa*. Новото в тяхната версия, инспирирана от каталунските процесии с фигури, е *Ei Merita* (призрак, върколак, караконджул) – образ на току-що погребания тогава франкизъм. През 2006 г. Жоан Байшхас разбужда старите призрци в Турбинната зала на Тейт Модерн, за да изследва контакта между актьорите, куклите на Миро и публиката на новото хилядолетие.

Много интересни куклени идеи има Джули Теймор, станала световноизвестна с работата си в бродуейския мюзикъл “Цар Лъв”. Нейната вяра, че куклите генерират неизчерпаема театралност, личи в новия ѝ успех – “Вълшебната флейта” от В. А. Моцарт.

Раздел Образование посрещаше публиката с мъничък паячо от Естония, проснат върху хирургическа маса, от който стърчаха маркучи на кръвопреливни системи...

Студентите от Литва влетоха десетина марионетки в постаментите на макетите си. Други изразителни фигурки допълваха тяхното “персонално изкуство”, подредено върху работни маси.

В наградения павилион на Латвия, посветен на Булгаков, вниманието привлече решение за “Майстора и Маргарита”, съчетало драматичен театър и театър на сенките.

Изложбата на студенти от Минск бе вариант на тази при беларуските професионали, което може да бъде разбрано и прието гонякъде. Непростимо е обаче селекция за форум от ранга на Пражкия да пропусне през ситото си младата хитруша, “заемала” го плагиатство от световноизвестния Джеймс Кристиensen.

Разочаровашо бе и чешкото куклено представление, особено в изложбата на DAMU, където внимание заслужиха май само групата кукли-хлебчета. Тук и при студентите от Бърно и Япония се вихреше модният тийнейджърски кич, изригващ визуални и буквални кръсъци от миксирани телевизионни и спам-цампи – предполагаем протест пред тоталната комерсиализация на отказващото да порасне поколение.

SCENOFEST предложи на най-младите темите “Птици” от Аристофан и “Вавилонската кула”. Въпреки масираното участие по първата тема, само чешките студенти, работещи драматична сценография, бяха равностойни на прибалтийците. В техните скици и обекти границите между актьорска фигура, костюм и кукла са стопени до четлив силует и потенциал за характерно поведение с много фантазия, прости средства и професионално зрял вкус. Подобно съдържание имаше работната книга на млада англичанка, но двата случая се отнасят за костюми с куклени елементи, а не за “чисти” кукли.

Американската фирма ZFX от Луизвил, Кентъки, монтира на Вавилонската кула полетно устройство, чрез което двамата симпатяги в стилни черни килтове сбъдяха мечтата да лети всекиму, събрал ку-

Кукли на студенти от Литва

Lithuanian students' puppets

раж да се почувства марионетка. Самото устройство е компактно, управлява се с очевидна лекота и би приближило до XXI в. поне с крачка гроналата и все по-опасна техника на българските театри.

В съпътстващата програма куклените уъркшоупи и пърформанси бяха без конкуренция.

Искам да отбележа скромните чудеса на Мартин Лхотак: *Laterna Magica*, планетарен модел с платоновите фигури, действащ часовник с махало, пумпалчета и други играчки, изработени "на живо" от гърво на мъничко крачно стругче от този симпатичен чичко с пшенични мустаци... Прелест!

При висок интерес премина курс за изработване на марионетки, воден от Мирослав Трейтнар.

В Прага от години живее един леко досаден японец, участвал през 1992 г. в международния проект на Йозеф Крофта и Петер Матасек "Вавилонската кула". Из Европа той се представя за техен ученик, но сега беше обърнал посоката в уъркшопа си за водене на кукли *бунраку*, с които имаше очевиден успех.

Срещата с Питър Шуман се провали. Тъкмо легендата на "The Bread and Puppet Theatre" навлезе в темата, когато нахлу тълпа маскирани танцьори от Тайван и вече нищо друго не успя да привлече нечие внимание. Остана ми само снимка за спомен.

Уелският кралски колеж в Кардиф акцентира контактите си с нашата Художествена академия. Главният куклен герой на представлението им се наричаше *Кокалов*, от което личи що за впечатления е оставил настоящият ректор на НХА и известен сценограф Слави Кокалов при кратката си визита по програмата "Еразмус". Три наши студентки – Марина, Мира и Мариела - работиха по същата програма за представлението и участваха в празното му издание. Те участваха и в пърформанс на уелските студенти, които бе сред редките прояви, осмислили творчески огромното скеле на Вавилонската кула и техниката на ZFX. С което стигаме до

Българското участие. Проектът на Мира Каланова и Йосиф Божилков "Машина за театър" представи българската сценография като професия в естетиката и технологията на театъра на автоматите: ножици режат в синхрон, чукат чукове, гаечни ключове завинтват като в Чаплинов филм, моливи рисуват без умора, завеси се веят от макет на театрална сцена... За съжаление палатката над машината подсили задуха в залата и малцина изглеждаха добротото видео, представящо 25 сценографи, сред които и неколцина кукленици. Кое не променя факта, че това е най-запомнящият се наш павилион от години.

В подобен ключ бе решен и пърформансът на Венелин Шурелов "Subhuman theatre", който имаше няколко изяви на площад "Овощи тръг".

В академичния раздел участваха НХА, НАТФИЗ и АМТИ-Пловдив. Всички те представяха и кукли, като искрено завиждам за успеха на студентите на проф. Майя Петрова от "Сценография за куклен театър" при НАТФИЗ.

Друго постижение бе премиерата на "Вавилонската кула" – пърформанс на Огняна Серафимова и студенти-сценографи от НХА, състоял се на голямата сцена на SCENOFEST. Представлението получи заслужени похвали като една от най-цялостно замис-

Пърформанс на студентите от Кардиф

Cardiff students' performance

Авторът с Питър Шуман

The author with Peter Shuman

лените и реализирани прояви в този раздел на студентското творчество.

Накрая трябва да отбележа чудесната инсталация в темата "Птици" на Деница Аргиропулос - визуална връзка между изложбените павилиони и центъра на града, където протичаха много пърформанси и където бяха изложбите, с които PQ'07 почете Давид Боровски и Франтишек Трьостер. Нейните птици от омотани в цветни конци закачалки трасираха маршрута, свързващ двата ареала на прекрасния град, в който Квадриеналето представи сценографията на нашето време. ■